

การออกแบบสื่อการสอนแบบพกพาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในชุมชนแออัด

INSTRUCTIONAL DESIGN FOR UNDERPRIVILEGED CHILDREN IN SLUM

พงศธร วัฒนา¹ จักรพันธ์ ชรินทร์นา² และสุวิทย์ รัตนานันท์³

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต (ccbe3il@gmail.com)

² อาจารย์ประจำ หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

³ อาจารย์ประจำ หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

ในสังคมเมืองปัจจุบันมีหลากหลายปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาสำคัญที่ควรจะต้องแก้ไขเป็นอันดับแรกคือปัญหาด้านการศึกษาของเด็ก ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เนื่องจากความยากจน ของครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองใช้เด็ก ๆ ทำงานเพื่อหาเงินในการดำรงชีวิต เด็ก ๆ พ่อทำงานได้เงินจึงไม่อยากเรียนหนังสือ พ่อไม่มีความรู้ ปัญหาอย่างอื่นก็ ตามมาเป็นลำดับ อาชญากรรม ยาเสพติด สู้ด้ายกลายเป็นปัญหาของสังคม ซึ่งยังไม่มีการแก้ไขอย่างถูกวิธี

จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษา พฤติกรรม พัฒนาการ การเรียนรู้ของกลุ่มเด็กในพื้นที่ชุมชนแออัด โดยเลือกศึกษากลุ่มเด็ก ๆ ในช่วงอายุ 6-9 ปี เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาในหลายด้าน ที่ ต้องการการเรียนรู้ที่ถูกต้อง การรู้จักในหน้าที่ของตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาไปสู่บุคคลที่มีคุณภาพในสังคม จึงเกิดแนวคิดในการสร้างสื่อการสอนเฉพาะสำหรับเด็กในชุมชนแออัด โดยให้ครูอาสาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน โคนตัวชิ้นงานนี้ออกแบบให้สามารถใช้ได้โดยง่ายและตอบสนองต่อการเรียนการสอนในแต่ละกิจกรรม เพื่อหวังว่าท้ายที่สุดจะเป็นเครื่องช่วยขัดเกลา ทำให้เด็กเหล่านี้เป็นคนดีของสังคมและ เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การศึกษาของเด็ก ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด, คุณธรรม, จริยธรรม

ABSTRACT

Nowadays, there are many problems occurred in the modern society. The first problem that we should to solve is education problem of the children who live in slum. Because of poverty problem in their family, they must to work for help their family to earn more money. Finally, they will go away from education and they think that education is not necessary for their life. They are causes of many social problems that we couldn't find the appropriate way to solve them, such as crime and drugs.

From this problem, the study is focused on behaviors and development of learning of children in crowded community, 6-9 years old. Because of the development happen in many sides of children in this ages. So, they have to get the correct knowledge about their duties, moral and ethics for making them will be the good citizen of society.

This is why the instruction media are created for children for crowded community volunteer teachers will use it as equipment. This instruction media is designed for easy to use and respond to each activity. The purpose of this instruction media is made is children to be the good citizen of society for developing our country in the future.

Keywords: Education Problem of the Children, Moral and Ethics

1. บทนำ

ปัจจุบันมีชุมชนแออัดทั่วประเทศประมาณ 5,500 ชุมชน 1.5 ล้านครัวเรือน ประชากรประมาณ 6.75 ล้านคน ขณะที่ในกรุงเทพฯ ๑ มีชุมชนแออัดประมาณ 1,000 แห่ง ซึ่งคนในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ จะเป็นแรงงานจากชนบทย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในเมือง เกิดเป็นสังคมชุมชน เยาวชนในชุมชนส่วนมากขาดการศึกษาเนื่องจากความยากจน พ่อแม่ผู้ปกครองใช้เด็กทำงานเพื่อหาเงินในการดำรงชีวิต พ่อเด็กทำงานได้เงินจึงไม่อยากเรียนหนังสือ พ่อไม่มีความรู้ปัญหาอย่างอื่นก็ตามมาเป็นลำดับ อาชญากรรม ยาเสพติด สู้ด้ายกลายเป็นปัญหาของสังคม ซึ่งยังไม่มีการแก้ไขอย่างถูกวิธี จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการศึกษา พฤติกรรม พัฒนาการการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กในพื้นที่ชุมชนแออัด โดยเลือกศึกษากลุ่มเด็กในช่วง 9-12 ปี เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาในหลายด้านซึ่งต้องการการเรียนรู้ที่ถูกต้อง การรู้จักในหน้าที่ของตนเอง คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาไปสู่บุคคลที่มีคุณภาพในสังคม จึงเกิดแนวคิดในการสร้างสื่อการสอนเฉพาะที่ตอบสนองต่อเด็กในชุมชนแออัด โดยให้ครูอาสาใช้เป็นเครื่องมือในการสอนเพื่อขัดเกลา ทำให้เด็กเหล่านั้นเป็นคนดีของสังคม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการศึกษาของเด็กในชุมชนแออัด
2. เพื่อเปรียบเทียบระบบการศึกษาในโรงเรียนของรัฐบาลที่เด็กในชุมชนแออัดทำการศึกษาอยู่กับ โรงเรียนทางเลือก
3. เพื่อออกแบบพัฒนาแผนการสอนจำเพาะสำหรับเด็กในชุมชนแออัด

3. การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนแออัด ในพื้นที่ ชุมชนรจกัรตึกแดงบางซื่อ กรุงเทพมหานคร โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1.3.1. ศึกษาพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 6-9 ปี จำนวน 10-12 คน

1. พัฒนาการทางด้านสังคม
2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์และร่างกาย

1.3.2 ศึกษาารูปแบบวิถีชีวิตของสังคม ครอบครัวในชุมชนแออัด

1. การดำรงชีวิตของเด็กในชุมชนแออัด
2. ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแออัด

1.3.3 ศึกษาาระดับความรู้ของเด็กในชุมชนแออัด

1. เปรียบเทียบการเรียนการสอน โรงเรียนของรัฐบาลที่เด็กได้รับการศึกษาอยู่กับ โรงเรียนทางเลือก

2. นำข้อดีจากการเปรียบเทียบมาสร้างแผนการสอนจำเพาะสำหรับเด็กในชุมชนแออัด
  - 1.3.4 นำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ทำแผนการสอน โดยสร้างแผนการสอนระยะเวลา 6 เดือน 3 ระยะ
    1. ระยะที่ 1 เรียนรู้ชุมชน (community learning) เรียนรู้ชุมชนของตนเอง
    2. ระยะที่ 2 อยู่กับชุมชน (stay with community) วิชิตคิดเพื่อการแก้ปัญหา
    3. ระยะที่ 3 เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (as part of the community) สร้างความสัมพันธ์พัฒนาชุมชน
  - 1.3.5 ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการออกแบบ
    1. ออกแบบตัวอย่างชิ้นงานที่สามารถเก็บอุปกรณ์การสอนตามแผนการสอน
    2. นำผลงานที่ออกแบบพัฒนาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ ต่อผู้ใช้งานมากที่สุด
  - 1.3.6 ทดลองใช้จริง สรุปผล เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการนำเสนอ

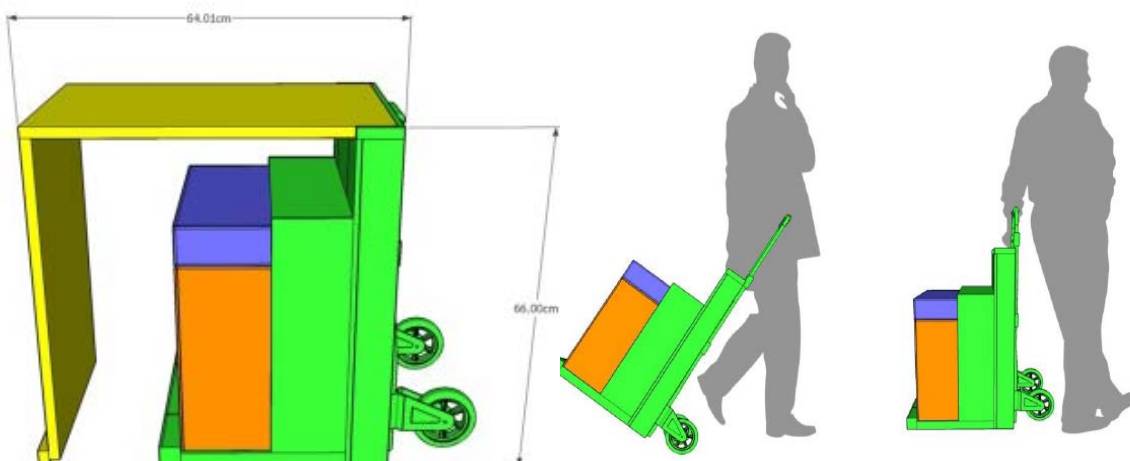
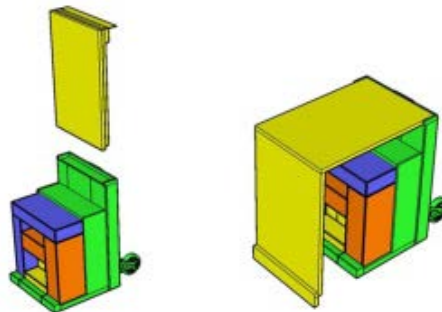
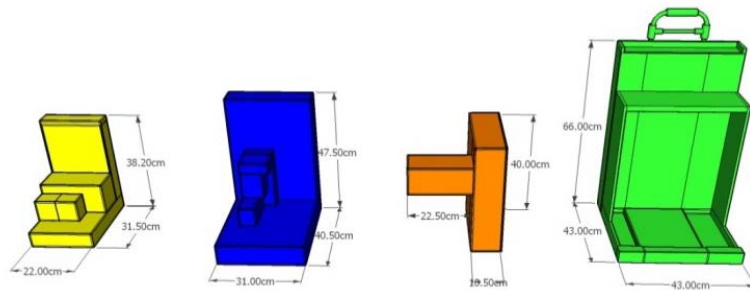
4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการศึกษาของเด็กในชุมชนแออัดพบว่าปัญหาส่วนให้เกิดจากสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตความเป็นอยู่การขาดซึ่งคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน นำไปสู่พฤติกรรมการเรียนแบบในทางที่ไม่ดี จากผู้ใหญ่ในชุมชนทำให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่งว่าการหาเงินไม่จำเป็นต้องมีความรู้ไม่ต้องเรียนหนังสือสูงก็สามารถหาเงินได้โดยง่ายจนท้ายที่สุดเกิดเป็นปัญหาทางสังคมเพราะไม่มีความรู้ จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแผนการสอนในโรงเรียนของรัฐบาลที่เด็กทำการศึกษากับแผนการสอนของโรงเรียนทางเลือกต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าแผนการสอนในโรงเรียนรัฐบาลมุ่งเน้นในเชิงทฤษฎีจนมากเกินไปเด็กเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียวซึ่งต่างจากแผนการสอนของโรงเรียนทางเลือกที่มุ่งเน้นการปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎีจากผลจากการเก็บข้อมูลได้ทำการเปรียบเทียบเพื่อพัฒนาปรับปรุงพัฒนาเป็นแผนการสอนจำเพาะสำหรับเด็กในชุมชนแออัดโดยที่แผนการสอนนี้จะมุ่งเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม แต่เมื่อทำการออกแบบแผนการสอนเสร็จกับพบเจอปัญหาคือแต่ละกิจกรรมในแผนการสอนมีวัสดุอุปกรณ์ในการสอนจากเหตุนี้เองจึงทำการออกแบบตัวจัดเก็บอุปกรณ์การสอนที่อยู่ในรูปแบบของรถเข็นเพื่อสะดวกต่อการใช้งานในพื้นที่จำกัด

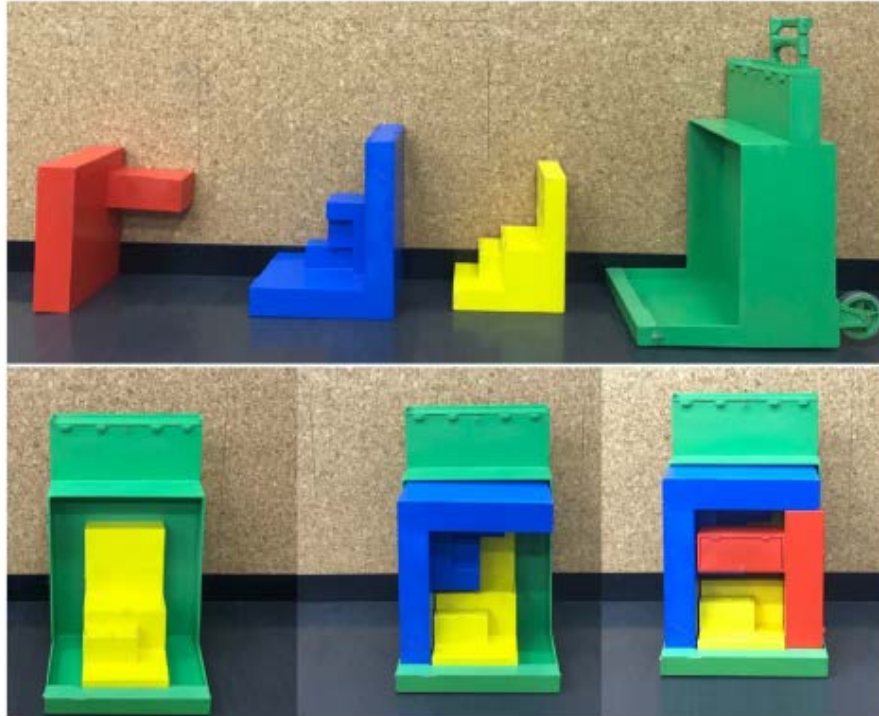
รูปที่ 1 แสดงรูปเล่มของแผนการสอนที่ออกแบบขึ้น

รูปที่ 4 แสดงแบบจำลองขนาดและวิธีการใช้งาน

รูปที่ 5 แสดงชิ้นงานจริงเพื่อเสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 6 แสดงการใช้งานในสถานที่จริง

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการทำการวิจัยพบว่าเด็กในช่วงอายุ 6-9 ปี ทั้งเพศชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีพัฒนาทางการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นชนิดก้าวกระโดด โดยจากที่เด็ก ๆ จะทำตามและเลียนแบบพฤติกรรมของคนในชุมชนเพียงด้านเดียวเมื่อได้รับการสอนที่พัฒนาขึ้นมาเฉพาะ ในส่วนของเนื้อหาทำให้ตัวเด็กเองมีวิธีจัดการกับความเครียด รู้จักจัดลำดับการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง มีเหตุและผลในส่วนของกิจกรรมที่อยู่ในแผนการสอนนั้นอ้างอิงจากระบบบริบทโดยรอบของชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่เป็นหลัก โดยง่ายต่อการทำความเข้าใจทั้งตัวเด็กเองและตัวครูผู้สอนสอดคล้องตามหลักทฤษฎีการสอนแบบมอนเตสซอรี (Montessori) และหลักทฤษฎีการสอนแบบอื่นๆ ซึ่งได้นำมาปรับปรุงใช้กับแผนการสอนที่ถูกออกแบบขึ้นซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกชุมชน ในส่วนของตัวจัดเก็บอุปกรณ์การสอนนั้นออกแบบมาเพื่อรองรับการใช้งานของกิจกรรมการสอนเพื่อสะดวกในการเข้าถึงชุมชนและยังสามารถสร้างจุดสนใจ เพื่อชักนำให้เด็กเข้ามารับการเรียนรู้ ในอนาคตผลงานวิจัยนี้ยังสามารถประยุกต์พัฒนาเป็นเครื่องมือที่ไม่ใช่เพียงแต่ใช้เป็นการสอนเด็กเพียงอย่างเดียวแต่จะครอบคลุมถึงการพัฒนาคนในชุมชนไปในทิศทางที่ดี

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ทำการศึกษาวิจัยปัญหาทางการศึกษาในชุมชนแออัดทำให้รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กในชุมชนแออัดขาดการศึกษาทั้งที่มีโอกาสได้เรียนแต่ทำไมเลือกที่จะไม่เรียน ทั้งนี้เกิดจากสภาพแวดล้อมในชุมชน ตัวอย่างที่ไม่ดีที่พบเห็นจากคนในชุมชนการขาดความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว ตามมาด้วยปัญหาอื่นๆ สุดท้ายกลายเป็นปัญหาของสังคมที่เรื้อรังยากที่จะแก้ไข ด้วยเหตุนี้เองสื่อการสอนแบบพกพานี้จึงเป็นเสมือนเครื่องมือเบื้องต้นที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และขัดเกลาเด็กให้เป็นคนดีของสังคมซึ่งในอนาคตยังสามารถพัฒนาใช้สำหรับคนทุกเพศทุกวัยไม่เพียงเฉพาะแต่เด็กเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2558).หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานการเรียนรู้.สืบค้นจาก

<http://math.ipst.ac.th/wp/PDF/Curriculum%202551.pdfcontent/uploads/2015/ที่มา/>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2543).การศึกษาในระบบมอนเตสซอรี (Montessori). กรุงเทพฯ:สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ